

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref.
200502517/TRH

Vår ref.
08/54 JGC

Dato
5.02.2009

HØRING – NOU 2008: 15 OM BARN OG STRAFF

1.

KRÅD viser til høringsbrev 23.10.08, vedlagt NOU 2008:15.

Denne høringsuttalelsen er utarbeidet delvis av KRÅDs sekretariat og delvis av nestleder i rådet. Den er ikke diskutert i nytt samlet råd. Bakgrunnen for dette er todelt. Det ble oppnevnt et nytt råd rett før årsskiftet og det første ordinære rådsmøtet vil bli avholdt 25. februar. For det andre var KRÅDs fungerende leder, sorenskriver Liv Synnøve Taraldsrud, leder for utvalget som har utarbeidet NOU 2008: 15.

2.

Vi er svært positive til NOU'ens innhold og ser den som et godt utgangspunkt for å beslutte mer humane, og forhåpentligvis mer effektive, reaksjoner for de yngste lovbrysterne. Samfunnet straffer unge som reaksjon på en kriminell handling. Det er primært samfunnshensyn som begrunner straff, ikke hensynet til barnet. KRÅD støtter derfor utvalgets forslag til økt vektlegging av hensynet til barnet og barnets behov gjennom behandling, for å hindre ny kriminalitet.

Dagens lovgivning om behandlings- og reaksjonssystem er i behov av gjennomgang. Av særlig viktighet er det å finne fram til alternativer til å la personer mellom 15 og 18 år gjennomføre varetekt eller fengselstraff. Samfunnet bør ha til rådighet andre tiltak for

personer i denne aldersgruppen som utøver alvorlig eller gjentatt kriminalitet.

Slik KRÅD ser det, finnes det alternativer til fengsel og vi gir derfor vår tilslutning til utvalgets forslag om nye straffereaksjoner. Vi er enig i at konfliktrådene bør spille en større rolle.

KRÅD gir sin tilslutning til utvalgets forslag om vektlegging av tiltak bygget på "restorative justice"-tankegang, med behandlende elementer og begrenset belastning ved varetektsfengsl for barn mellom 15 til 18 år. Vi ønsker å presisere at hovedansvaret for barn i fengsel ligger hos kriminalomsorgen. Men så lenge barneverntjenesten ikke har tilfredsstillende institusjoner bør innholdet i fengselsstraffen bygge på barnevernets utgangspunkt som er å i verksette hensiktsmessig rehabilitering, behandling og "restorative justice". Mål for de barn som må sone en fengselsstraff er at det tas sikte på å oppnå atferdsendring og redusere belastningen ved oppholdet.

KRÅD gir sin tilslutning til de endringene i lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) som utvalget foreslår. Særlig finner vi grunn til å peke på betydningen av forslaget til ny § 10 a *Særregler for unge innsatte*, hvor tilrettelegging og oppfølging i betydelig utstrekning skal skje av godt kvalifiserte fagfolk.

3.

Det heter i utvalgets mandat at det "[...] skal utrede og vurdere tydinga av lokalt tverretattlig samarbeid for målretta reaksjoner og tiltak mot alvorleg ungdomskriminalitet. Utvalet skal sjå på gode modellar for slikt arbeid, samt naudsynte føresetningar for dette, medrekna regelfesting".

KRÅDs sekretariat vil peke på en eksisterende samarbeidsmodell vi mener har fått for liten oppmerksomhet i utredningen, nemlig SLT (Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak). KRÅD har siden begynnelsen av 1990-tallet utviklet den kriminalitetsforebyggende modellen kalt SLT. Målgruppen er barn og unge, først og fremst opp til 18 år, men også noe eldre. Hovedtanken bak modellen er at kriminalitetsforebygging ikke kan være en oppgave for politiet alene. For å lykkes i dette arbeidet må mange ulike aktører samarbeide, ikke minst ulike kommunale etater. En forutsetning for SLT-arbeidet er at det ansettes en koordinator som har ansvar for å få samarbeidet til å fungere mest mulig effektivt.

Det er i dag omtrent 200 kommuner/bydeler som arbeider etter SLT-modellen. KRÅD har et veiledningsansvar for disse kommunene. Vi driver utstrakt reise-, og foredrags- og kursvirksomhet. Og vi får årlig 5 mill kr fra Justisdepartementet i såkalt stimuleringsstilskudd som fordeles til kommuner etter søknad om støtte til oppstart og drift av SLT-arbeidet.

Det vises i NOU'en til SLT arbeidet en del steder. Pkt 5.2.7 har som tittel "SLT-modellen". Her er det en ren beskrivelse av SLT-arbeidet slik det fungerer. Men vi

savner tanker og forslag til hvordan SLT kan ha en funksjon ved alternative straffereaksjoner for unge lovbyggere. Her ligger det etter vår mening et uutnyttet potensial i høyt kvalifiserte og innsiktsfulle lokale samarbeidsorgan.

Vi tror at den manglende behandling av SLT henger sammen med utvalgets sammensetning. Det har ikke vært oppnevnt noen deltaker med tilknytning til kommunalt arbeid med barn og unge med kriminell atferd. Under pkt 1.3 i NOU'en gjøres det rede for en rekke fagpersoner som har vært sentrale for utvalgets arbeid. Heller ingen av disse antas å ha praktisk kjennskap til SLT arbeidet.

4.

Hovedtanken bak SLT-modellen er å forebygge, eller å handle proaktivt som det heter blant annet i moderne polititeori.

I januar i år ble det presentert en evaluering av SLT-modellen ved fire forskere på Politihøgskolen (Gundhus, Egge, Strype og Myhrer: *Modell for forebygging av kriminalitet* PHS Forskning 2008: 4). Her konkluderes det med at organiseringen av SLT er tydelig og modellsterk, med organisering på tre kommunale nivåer gjennom styringsgruppe, arbeidsutvalg og utøvende nivå.

Det sies i rapporten at substansiell kunnskap om forebygging av årsaker til kriminalitet er viktig i arbeidet som SLT-koordinator. Det samme gjelder kunnskap om lokalsamfunnet og om hvordan det skapes tryggere nærmiljøer. Det vises til at SLT-modellen skal være en samordningsmodell og ikke et aktivitetsprogram. For å ha tiltak å samordne er koordinatorene avhengig av det som finnes av tiltak, og dermed kommunens satsing på forebygging av kriminalitet.

Evalueringsrapporten anbefaler at SLT står ved et veivalg og at profilen bør rendyrkes. Enten som et generelt forebyggende tiltak for barn og unge eller et generelt tiltak for alle. Da er det ikke naturlig at Justisdepartementet har ansvaret alene. Eller så bør den kriminalitetsforebyggende profilen styrkes. Da anbefales det at det søkes "nye samarbeidspartnere i konfliktrådene, kriminalomsorgen og også knytte seg opp mot påtale i politiet" (s 202).

Justisdepartementet ved Politiavdelingen koordinerer regjeringens arbeid med en handlingsplan om kriminalitetsforebygging som er planlagt fremlagt i mars. Åtte forskjellige departementer deltar i arbeidet med planen. Hovedtanken her vil bli at en effektiv kriminalitetsforebygging forutsetter samarbeid på tvers av departementer, offentlige etater, profesjoner og private aktører. Tiltak innenfor SLT-modellen vil være sentrale.

I og med at Det kriminalitetsforebyggende råd har ansvaret for utvikling av SLT-modellen, og at Justisdepartementet er den eneste statlige finansieringskilden, er det naturlig at vi rendyrker den kriminalitetsforebyggende innsatsen. Vi ber om at

Justisdepartementet merker seg dette i arbeidet med oppfølgingen av NOU 2008: 15. KRÅD bistår selvsagt gjerne med å utvikle en rolle for SLT-arbeidet når tiltakene i NOU'en skal operasjonaliseres.

Således har mange av landets kommuner og politidistrikt lagt ned betydelig innsats for å få innarbeidet intensjonene med SLT modellen lokalt. Det er av stor betydning å ta dette arbeidet videre. Det er i mange kommuner oppnådd meget gode resultater ved bruk av modellen!

5.

Utvalget foreslår i pkt 9.5.5 en egen straffereaksjon, rettet mot barn og unge som har begått lovbrudd, kalt overføring til ungdomsstormøte. Ungdomsstormøte kan ikke dekke alle sider av behov som samfunnet har for reaksjon. Gjennomføring av reaksjonen er foreslått lagt til konfliktrådene.

Vi støtter forslaget til en ny reaksjon, men vil be om at departementet vurderer utvalgets forslag til administrativ organisering på dette punktet. Årsaken til det er at de viktigste aktørene når det gjelder barne- og ungdomskriminalitet er innen kommunene og i politiet. Det er her det varierte utvalget av ulike virkemidler og reaksjonsmuligheter foreligger. Målet er å hindre at barn og unge utvikler kriminell adferd. Vi ber om at kommunenes og politiets rolle synliggjøre bedre. **Vi er enig i at forankringen skal være i konfliktrådet. Forankringen må være lik i hele landet uavhengig av kommuner og hvilke struktur kommunene har.**

Det henvises til handlingsplanen *Samordning mot barne- og ungdomskriminalitet (2005 – 2008)*, Tiltak 1. Tiltak 1 retter seg mot å prøve ut oppfølgingsteam etter lovbrudd. Tiltak 1 er testet ut i 4 norske store byer og evaluering av 3 års prosjekt foregår i disse dager. Tiltak 1 har meget gode resultater og ett av de utvalgte teststedene er kriminaliteten blant deltakerne i prosjektet redusert med 70 %. Her ble tiltak med oppfølgingsteam vurdert. Det er Justisdepartementet som administrerer tiltak 1. Stormøte var ett annet av tiltakene som skulle testes ut.

Det ser ut som om stormøte er løsningen på alt, noe vi sterkt må advare mot. De andre tiltakene beskrevet i handlingsplanen har muligens større verdi for å hindre at barn og unge begår kriminalitet. Derfor må Justisdepartementet se pågående tiltak i handlingsplanen opp mot NOU og en vil samlet sett kunne få et godt resultat. Det må kunne utferdiges påtaleunntatelse og eventuell dom der vilkåret er å delta i oppfølgingsteam. Vi er nå kjent med at ordningene med oppfølgingsteam kan fungere godt og dette må tas med i videre vurderinger!

Flere steder i landet er politi og representanter for kommunen samlokalisert for å kunne jobbe bedre sammen i kampen mot barne- og ungdomskriminalitet.

Antallet straffesaker som i dag bringes inn for konfliktrådene er begrenset, om enn økende. Men viktigere er at gjennomføringstiden for konfliktrådene er begrenset og det finnes ikke noe apparat til å gå tungt inn i sakene.

Konfliktrådene virkemidler er begrenset til meglinger og stormøter. Den tradisjonelle rettskjeden – politi, påtalemyndighet, domstol og kriminalomsorg – vil fortsatt være sterkt involvert i behandlingen av sakene med alvorlige lovbrudd.

Konfliktrådene er tradisjonelt ikke involvert i rehabilitering av lovbrysterne, men er konsentrert om megling, løsning og forsoning. I oppfølgingen av de unge lovbrysterne er kommunale organer og etater helt sentrale. Kommunesektoren bør derfor ha en mer sentral rolle ved ungdomsstormøtene enn det som synes å ligge i utvalgets forslag.

6.

I NOU'en under pkt 10 pekes det på at utvalget var pålagt å avgi minst et forslag basert på uendret ressursbruk. Vi deler utvalgets betraktning om at det ikke er mulig å ivareta målgruppens behov, uten å øke ressursbruken. Å få til en ny straffereaksjon uten tilførsel av friske midler antas ikke å være realistisk.

Utvalget viser til ved å samordne ressurser ut fra hva som antas å være best for å holde unge unna ny kriminalitet, vil innebære en mer riktig bruk av ressurser og ikke nødvendigvis en omfattende økning. Det er en vurdering vi deler. Erfaring med SLT-modellen viser at nettopp dette er en viktig effekt. Men det gjør det enda mer viktig å trekke det eksisterende SLT-arbeidet inn i oppfølgingen av tiltakene i utredningen. Her finnes det allerede et funksjonelt apparat i nær halvparten av landets kommuner.

Med hilsen

Henry Ove Berg
Nestleder
Det kriminalitetsforebyggende råd

Kopi:
KRÅD sekretariatet